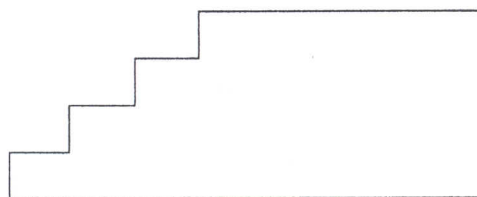

*SOCIOEKONOMSKA
KULTURA I HRVATSKA
UPRAVLJAČKA ELITA*

Uz temu

U široj ekonomskoj literaturi, pa i u dijelu sociološke, uobičajeno je da se pojam socioekonomske kulture poistovjećuje s poslovnom kulturom organizacije, odnosno s korporacijskom kulturom. Ovdje sabrani tekstovi ne prihvaćaju takvo shvaćanje socioekonomske kulture. Prije svega zato što su njihovi autori na područjima kojima se istraživački bave i sami svjesni opasnosti takva teorijsko-metodološkoga redukcionizma, koji zanemaruje šire društvene odrednice socioekonomske kulture. Drugi je razlog izbjegavanja naznačenoga redukcionizma narav međunarodnoga istraživačkog projekta unutar kojega su nastali ovi radovi.

Naime, iako se svi oni tematski, angažiranim osobljem (dijelom i financijski) oslanjaju na istraživački program što ga Institut Ivo Pilar radi za Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske (posebno u okviru projekata 'Razvojni akteri i ekonomska modernizacija hrvatskoga društva' i 'Uloga sociokulturnoga kapitala u razvoju Hrvatske'), novo promišljanje suodnosa između socioekonomske kulture, upravljačkih i znanstvenih elita u postsocijalističkim zemljama u 'kontekstu europskih integracija' zadao je upravo projekt "After the Accession: The Socio-Economic Culture of Eastern Europe in the Enlarged Union: An Asset or a Liability?", što ga je pokrenuo i koordinirao Institut für die Wissenschaften vom Menschen (IWM) iz Beča.*

Sukladno naslovu, njime su se htjele sustavnim prikupljanjem empirijskih podataka ustanoviti moguće sličnosti i zasebnosti pojedinih dimenzija socioekonomske kulture u različitim zemljama Srednje i Jugoistočne Europe. Projekt je po svojim istraživačkim intencijama bio 'izviđajnog (eksplorativnog) tipa', pretežno oslonjen na kvalitativnu metodologiju i na raspoložive – a ne na reprezentativne – uzorke ispitnika i sekundarne građe. Provodio se 2002. i 2003. godine u osam bivših socijalističkih zemalja koje prema institucionalno-političkim klasifikacijama pripadaju različito podobnim zemljama za primanje u EU. Međutim, sve istraživanjem obuhvaćene zemlje u zadnjih deset do petnaest godina relativno snažno ekonomski i kulturno komuniciraju sa zapadnoeuropskom političkom i poslovnom elitom. Od zemalja kandidata za ulazak u EU 2004. godine, istraživanje se provodilo u Češkoj Republici, Mađarskoj, Poljskoj i u Sloveniji. Od zemalja zasad isključenih iz te kategorije, istraživanje je provedeno u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj te u Srbiji i Crnoj Gori. U svim ovim zemljama istraživači su u zadnjih godinu i pol tragali za 'kulturnim susretima Istoka i Zapada' na specifičnim područjima poduzetništva i upravljanja.

Hrvatski su istraživači, dakle, u okviru ovoga projekta usvojili širu definiciju socioekonomske kulture i pokušali je povezati s ključnim društvenim i ekonomskim akterima postsocijalističke mijene. Socioekonomsku kulturu shvaćamo kao konglomerat individualnih i kolektivnih vrijednosti, normi, vjerovanja, običaja, životnih stilova, ali i kao raspoloživ skup institucionalnih aranžmana te znanstvenih koncepata ekonomskih, institucionalnih i socijalnih aktera na području poduzetništva i upravljanja.

ljanja. Zboga toga se i upravljanje ili vladalaštvo (governance) radno povezuje s pojmovima/konceptima kao što su: stavovi prema državi, kakvoća administracije, pitanje odnosa privatne i javne sfere života, odnos između oslonca na pojedinca i na društvenu solidarnost, pitanje odnosa između poslovanja i politike itd. Tako shvaćena socioekonomska kultura tiče se prije svega političke i menadžerske elite (odnosno države kao posebnoga institucionalnog aktera), ali i dijela znanstvene elite – posebno ekonomista, koji su najčešći 'proizvođači' raznih razvojnih modela što se nude kao 'ekonomski ili vladavinski alati' vladama postsocijalističkih zemalja. Ova je ideja, čitatelji će uočiti, prisutna i u rasporedu radova koji slijede. U prvoj skupini radova tematizira se odnos hrvatske upravljačke (administrativne) elite i upravljanja u procesu europskih integracija te moć i nemoć države da upravlja privatizacijskim procesima i naumljenim reformama u turizmu i poljoprivredi. U drugoj skupini radova zahvaćen je odnos između menadžerske elite (domaće i strane) i relevantnih aspekata socioekonomske kulture na razini poduzeća. U trećoj se, pak, proučava jačina institucionalnih promjena, njihov utjecaj na transformaciju ekonomske znanosti te sociokulturne pretpostavke u novijim radovima hrvatskih ekonomista.

Kao istraživači svjesni smo svih ograničenja u pristupima, dohvatnoj građi, podacima i u našim nalazima. Naši su zaključci mahom hipotetskoga karaktera, jer su – uostalom – i nastajali u okviru vrlo ambicioznoga, ali ipak početnoga, projekta koji je započeo propitivanje socioekonomske kulture u širem srednjoeuropskom kontekstu. Ipak, vjerujemo da će čitatelji prepoznati u njima uloženi trud i neke nove uvide, hipoteze i pitanja do kojih smo došli. Smatramo da su upravo ta pitanja dovoljno važna za širu raspravu o našim nalazima i njihovim razvojnim primjenama na ponašanje pojedinačnih i kolektivnih socioekonomskih aktera u našoj zemlji. Nadamo se, na kraju, da su vrijedni i nastavka rada na ovoj temi, za koji vjerujemo da će uskoro uslijediti.

Drago Čengić

* Projekt "After the Accession: The Socio-Economic Culture of Eastern Europe in the Enlarged Union: An Asset or a Liability?" financirala je Republika Austrija, Savezno ministarstvo vanjskih poslova za Srednju i Istočnu Europu. Institut Ivo Pilar je također financijski pomogao realizaciju dijela terenskoga rada u okviru ovoga projekta. Ovom prilikom zahvaljujemo i Ministarstvu za europske integracije RH, što je prijevodom dijela radova 2003. godine pomoglo publiciranju projektnog izvještaja na engleskom jeziku. /"Presented works are supported with public funds of the Republic of Austria – Supporting measures of the Federal Ministry of Foreign Affairs for Central and Eastern Europe ("Ostzusammenarbeit")"/